
CHARACTERISTICS OF TYPES OF INTERACTIVE TEACHING METHODS

Gergana Pavlova

Medical University- Plovdiv, Medical College, Bulgaria gerganailcheva@abv.bg,

Zoia Koleva

Medical University- Plovdiv, Medical College, Bulgaria zuzana@abv.bg

Abstract: Any learning process involves readiness and motivation, desire for an active and full participation in it. In this inner readiness and positive motivation are equally important for both sides - and for academic activities of students, and educational activities uchitelya. Interaktivnite methods mean constant feedback, constant engagement of the participant constant search for common solutions. These methods enable the joint construction of educational reality. They help to build a new educational reality based on joint search dialogue, discussion and finding solutions. These methods are very diverse and are determined by qualitatively different interaction between teacher and students, from the operation and development of the interaction of the established skills of teamwork. A training team provides a great opportunity for the use of various types of interactive methods. In this way, students learn to work together as a team, mastered certain skills interactive and mostly realize their own capabilities and values.

Keywords inteavtive, methods, education.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА ВИДОВЕТЕ ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

Гергана Павлова

Медицински Университет - Пловдив, Медицински колеж, България gerganailcheva@abv.bg

Зоя Колева

Медицински Университет - Пловдив, Медицински колеж, България zuzana@abv.bg

Резюме: Всеки учебен процес предполага готовност и мотивация, желание за активно и пълноценно участие в него. При това вътрешната готовност и положителната мотивация са еднакво важни за двете страни - и за учебната дейност на ученика, и за педагогическата дейност на учителя. Интерактивните методи означават постоянна обратна връзка, постоянна ангажираност на участника, постоянно търсене на общи решения. Тези методи дават възможност за съвместно конструиране на педагогическата действителност. Те спомагат да се изгради една нова образователна действителност, основана на съвместно търсене, диалог, обсъждане и намиране на решения. Тези методи са твърде разнообразни по своя характер и се предопределят от качествено различното взаимодействие между учителя и учениците, от провеждането и развитието на интеракцията, от изградените умения за работа в екип. А обучението в екипи дава чудесна възможност за използването на различните видове интерактивни методи. По този начин учениците се учат да работят заедно, в екип, усвояват определени интерактивни умения и най-вече осъзнават собствените възможности и ценности.

Ключови думи: интерактивни методи, обучение.

1. УВОД

Всеки учебен процес предполага готовност и мотивация, желание за активно и пълноценно участие в него. При това вътрешната готовност и положителната мотивация са еднакво важни за двете страни - и за учебната дейност на ученика, и за педагогическата дейност на учителя [1].

Отношението към ученето, чийто психологически израз са мотивите на дейността, е структурообразуващ компонент на сложната и динамична система за усвояване на учебния материал. Има много изследвания във връзка с начините, по които учениците учат най-добре.

Активното учене заема важно място сред тях. Както името му показва, то се стреми към активно ангажиране на учениците в процеса на учене. Свързано е с техники, при които учениците правят", нещо повече от слушане. Те осъществяват откриване, обработване, приложение на информацията [2].

Интерактивните методи означават постоянна обратна връзка, постоянна ангажираност на участника, постоянно търсене на общи решения. Тези методи дават възможност за съвместно конструиране на педагогическата действителност. Те спомагат да се изгради една нова образователна действителност,

основана на съвместно търсене, диалог, обсъждане и намиране на решения. Необходимостта от използването на нови методи се обуславя преди всичко от работата в група, като решаване на проблеми, обсъждания и анализи, разработване на планове за дейност и собствени преживявания [3].

2. ВИДОВЕ ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ

Беседа. Стратегия на въпросите

Беседата дава големи възможности за осъществяване на диалог и взаимодействие в хода на преподаването. От значение при воденето на беседата е точно определената тематика и коректното спазване на нейната рамка. В хода на беседата учениците могат да споделят собствени мнения, идеи, да разсъждават върху факти и събития. Обикновено при този вид метод се приема, че учителят е този който задава въпросите, а учениците отговарят. В стратегията на интерактивните методи е възможно въпросите да се задават от учениците, а отговорите да се дават от учителя или от останалите ученици. Същността на беседата се състои в това, че учителят чрез умело поставяне на въпроси, по един или друг учебен материал, стимулира учениците да разсъждават и да анализират в определена логическа последователност изучаваните факти и явления, и самостоятелно да стигат до съответни изводи и обобщения [4]. Беседата е основен метод на обучение в истинския смисъл на думата. Тя намира приложение при обучението по всички учебни предмети, във всички училищни степени. В съвременното училище беседата като метод на обучение се използва само когато учениците имат известен опит, определен запас от знания. Ако те не притежават никакви познания, ако не са чули, видели, наблюдавали или прочели, тя е неприложима. Не може да даде правилен и обоснован отговор на един или друг въпрос този, който няма никакви познания и опит [5].

Стратегия на въпросите

Техниката на задаване на въпроси е изключително важна за всеки учител, тъй като присъства в една или друга форма при използването на всички други методи и процедури на обучение.

Функциите на задаването на въпроси, в процеса на обучението, са три:

- центриране (фокусиране) на мисленето на учениците върху определена тема или аспект на темата;
- разширяване на предмета на мисленето, към по-високи равнища на познание;
- разпределяне на предмета на мисленето между групи ученици;

Техниката на задаването на въпросите включва няколко важни стъпки:

- ясно и точно формулиране, за да няма неразбиране или двусмислие;
- след задаването на въпроса трябва да се осигури време (пауза), за да могат учениците да обмислят отговора и да го формулират; [6].
- начините, които ще се използват за предоставяне думата за отговор (доброволно или чрез посочване), варират силно от ситуацията и състоянието на учениците;
- осигуряване на своевременна обратна връзка на ученика, посочване на точността или близостта до необходимия отговор;

Важен механизъм за интерактивно задаване на въпроси е подпомагането на множествените отговори..

Диалогът е важен път за откриване на истината (на знанието) и за формиране на цялостната личност. Той развива гъвкавостта на мисълта, интензифицира взаимоотношенията, стимулира очакването (антиципацията) в широк план. Съвременната дидактика препоръчва "откритите" въпроси, защото предлагат по-голяма свобода в търсенето на отговори и във формулировката на повече възможни решения .

Дебати – този метод се реализира като обмен на идеи, излагане на противоположни позиции и аргументирането им. В процеса на дебатиране не е необходимо да се унифицират алтернативните гледни точки. Необходимо е да има ясни инструкции, добре разпределени роли и деликатно ръководство (балансирана намеса) от страна на учителя [7].

Дискусия

Този метод не е нито свободна беседа, нито налагане на официална версия. При дискусията се проявява ефективност на междупредметните взаимодействия, тъй като се мобилизират знанията и уменията на учениците по различни учебни предмети. Този неин потенциал изисква специално насърчаване на личностни качества на учениците и утвърждаване на техните компетенции.

Дискусията е своеобразна размяна на мнения и идеи в рамките на дадена тема, за да се постигне по-голяма яснота и по-задълбочено познание[8]. Тя се отличава от обикновения разговор по това, че е внимателно структурирана и проблематиката ѝ е ясно очертана. Дискусията като метод на обучението винаги е насочена към постигането на определени цели. Обсъждането е вид дискусия върху противоречиви подробности,

които са останали открити в даден проблем за разрешаване и изискват по-широка размяна на мнения. То трябва да завършва с вземане на решение, докато при дискусиата решение не се взема. Въздействието на дискусиата е особено благоприятно върху организирането на собствената мисъл и ориентирането в противоречията. Тя стимулира творческото мислене, комбинирането на частични решения, за да се постигне по-добро решение или по-добра интерпретация, формира обективността и самокритичността. Необходимо е обаче да се отчете обстоятелството, че тя може не само да стимулира, но и да потиска някои участници по различни причини. Смята се, че дискусиата и обсъждането са най-представителната стратегия на активното учене в процеса на обучението и са особено подходящи за малките групи ученици и за диференциране на обучението.

По отношение на типовете дискусии се разграничават: обща, ръководена или насочена, разсъждаваща, изследователска, проучвателна и оценъчна дискусии [9].

Панелна дискусия

Най-характерното за тази дискусия е това, че се съсредоточава само върху една част от темата, върху един елемент или панел. Темата може да бъде разчленена съобразно вътрешната ѝ логика на няколко части и различни групи ученици дискутират различните части поотделно. След определеното за дискутиране време отговорниците на групите докладват пред целия клас резултатите от своята панелна дискусия. Така се обединяват резултатите за отделните части (панели) и се стига до решения и цялостно интерпретиране на темата [10].

Дискусия по процедура. Филипс-66

Тази процедура за дискутиране предполага разделяне на класа на няколко групи, като всяка има отговорник, който ръководи обсъждането и се намесва само в редки случаи. След като обсъждането в групите приключи, отговорникът докладва пред целия клас изводите, до които е достигнала групата. Учителят обобщава докладваните от отговорниците изводи и извежда на преден план най-добрите решения или аргументира надеждността им пред някоя група. Тази процедура осигурява колективни решения, но учителят не може да взема участие в обсъждането на отделните групи. Тя изисква време за докладване на резултатите, и е свързана с неудобства, когато всички групи трябва да работят в една класна стая, защото могат взаимно да си пречат [11].

Казуси

Тълкуването на казуси се използва за осъществяване на реален избор на средства при решаване на противоречия и конфликти. Те позволяват на учениците да правят избор между ценностни ориентации и да осъзнават собствените си ценностни избори. Спецификата на казуса е, че при него се включва игрови момент. По същество това са описание на реални житейски ситуации на взаимоотношение между личности или екипи. Казусите се подбират с оглед извличане на "скрита" информация или вземане на решения въз основа на комплекс от предварително зададени условия. Изборът на казуси се определя от целите, от наличието на знания, умения и компетенции, които се проявяват в процеса на неговото решение. При тяхното тълкуване се осъществява комуникация в екипите, прави се коментар на избора на решението, мотивите за това, и разбира се оценка за свършената работа [12].

Метод на моделирането

Под моделиране се разбира методът, с чиято помощ се изследват предметите и явленията чрез модели. Моделите могат да бъдат предметни, фигуративни и символни. Разграничават се и структурни и функционални модели. Както материалните, така и идеалните модели се използват широко в процеса на обучението: макети на апарати, машини, процеси, отливки, минимизирани репродукции, диаграми, математически модели, графични, логически модели и т.н. Моделите най-често изпълняват илюстративна, описателна и обяснителна функция. Те се използват както за възприемане на нов учебен материал, така и за осмисляне и затвърждаване на вече възприети знания [13].

Мозъчна атака (брейнсторминг, "дъжд от идеи")

Брейнстормингът добива широка популярност в учебния процес през последните години на миналия век. Заимстван е от психологията. Предимствата му от дидактическа гледна точка се изразяват във възможността за индивидуална изява в условията на комуникация в екипа. Това е метод за събиране на информация, за проверка на информацията, която притежават учениците, за стимулиране на творческото мислене и свободното общуване. При мозъчната атака се дава на учениците да изказват неограничен брой идеи и концепции по определен проблем, като във фазата на генериране на предложенията изказаните идеи не се оценяват и критикуват. В един следващ етап на работа се стига до изясняване, подреждане, групиране и

систематизиране на направените предложения, в съответствие с приетите от екипа правила за работа. Спазването на определените правила позволява да се създадат условия за психологически комфорт на учениците [14].

Синектика

Наименованието му има гръцки произход: то буквално означава събиране вкупом, смесване на нееднородни неща, което поражда нови отношения и връзки. Синектиката има два етапа: първият е посветен на запознаването с характеристиките на проблема, а вторият включва стимулирането на участниците да търсят непознато решение. Основните му моменти са: поставяне на проблема, обясняването му от ръководителя (учителя), всеки участник представя проблема от своя гледна точка, въпроси във връзка с проблема, отговори на въпросите и преценяване на решенията. Целта е също да се предложат колкото може повече идеи, но противоположни, взаимно изключващи се. Групата разглежда, преценява тези крайни предложения и се спира на вариант, удовлетворителен за всички. Същността на синектиката е превръщането на непознатото в познато, а на привичното в чуждо. При синектиката се увеличават творческите възможности на членовете на групата чрез специално обучение. Главни условия за това са подборът на творчески участници, стимулирането на креативни прояви и използването на някои общи, включително психологически знания за саморегулиране на творческия процес. Най-общо методът способства за развиване на въображението и творческото мислене [15].

Инвентика

Предназначението на този метод е да стимулира откривателството в областта на техниката с помощта на междудисциплинния подход. Методът е малко приложим в условията на обучението, тъй като учениците имат елементарна подготовка и не могат да се издигнат до изискванията на междудисциплинните подходи, просто защото не притежават нужните качества [16].

"Чек лист"

Този метод е аналитична техника за стимулиране на груповото творчество. Същността му се състои в използването на отделни листове със задачи, които се посвещават на отделните етапи, необходими за разрешаването на даден проблем, на начините за контрол или оценяване на дадени решения. Тези листове със задачи стимулират различни форми на умствена активност.

Също като синектиката и този метод стимулира въображението, но за разлика от него е по-лесно приложим [17].

Ситуационен метод

Чрез ситуационния метод обучението се приближава максимално до реалния живот и до практическата дейност на хората. Методът се отличава с голяма евристично-приложна стойност и макар че е по-подходящ за професионалното образование, стажантската практика, следдипломната квалификация и обучението на ръководни кадри, може успешно да се използва и в системата на общообразователната подготовка в училище при решаването на определени дидактически задачи. Отличителна черта на метода е подборът на реална ситуация от живота (проблемна ситуация), която е типична за даден вид човешка дейност. Анализът на ситуацията от различни гледни точки подтиква учениците да търсят различни варианти за решение и това стимулира мисленето им, актуализирането на придобитите знания, умения и навици в нов контекст. Най-съществена особеност на метода е не толкова придобиването на нови знания, колкото творческото приложение на придобития познавателен опит в нови условия и реконструирането му в усилията да се намери оптимално решение на новата ситуация [18].

Разработване на изследователски проекти

Основната идея на този „проектен метод“ е "ученето чрез действие".

При него се наблюдава откъсване на учебното съдържание от процеса на неговото усвояване. На преден план се извеждат преди всичко "процесът", "дейностите", "операциите", "уменията" и "навиците", но откъснати от конкретното научно системно знание по отделните учебни предмети. Целта е ориентирана към процеса на дейността и затова проектът е най-подходящ за нея.

Проектът или темата изправят учещия се пред необходимостта да търси решение на реална задача, да действа активно за създаване на предпоставките на решението, да проявява чувство на отговорност, да конструира подходящи отговори и да съзрява интелектуално и нравствено.

Колкото по-ниско е равнището на подготовката на учениците, толкова по-трудно могат да се оползотворят възможностите на проекта в обучението и обратно [19].

Изследване на случай

На учениците се представя описание на действителна или измислена ситуация, като се включва достатъчно информация, за да може екипът да анализира съдържащите се проблеми.

Главното преимущество на този метод се състои в това, че абстрактната информация се предава по конкретен начин, постига се голяма ангажираност на учениците, екипната енергия се насочва към изследване на дадената ситуация, възможностите за извеждане на изводи на личностно равнище се увеличават [20].

Игрови методи, ситуации

Игровата дейност за учебни цели се основава на принципите за активност, динамичност, занимателност, изпълнение на роли, колективен характер (работа в екип/отбор/група), моделиране на дейността, обратна връзка, проблемност, съревнователност, резултативност, самостоятелност и системност [21].

Ролевите игри и симулациите са едни от основните атрибути на интерактивните методи.

Участниците могат да сливат в съзнанието си фантазното/въображаемото и реалното по отношение на някаква дейност или функция и в резултат, играейки, я изучават. Участниците симулират определена ситуация за разиграване на това, което са усвоили, или правят това с цел развиване на нови способности. Смята се, че така участниците развиват редица социални умения: за комуникация – формулиране на становища, изслушване на мнения, вербално и невербално изразяване; за сътрудничество; за договаряне; за предотвратяване или преодоляване на конфликти. В основата на ролевите игри е разбирането за социалните роли. Те се разглеждат като форми на поведение, чрез които индивидът изучава и изгражда социалния си живот. Ученикът се социализира, т.е. запознава се с формата на поведение, която се очаква от него [21].

Презентация (представяне)

За разлика от традиционните методи разказ и обяснение, при които учениците обикновено имат пасивна роля, презентацията изисква те да участват активно при разработването на тема. Това се постига чрез предварителна подготовка на индивидуални материали, които се раздават на участниците в екипите. Възможно е и поставяне на задача с предварително запознаване с материалите. Такива могат да бъдат ключови понятия, резюмета, тезиси, ситуации, представяне на данни. Предварителната, в това число и материално-техническата подготовка на презентацията, е важно условие за нейния успех. Осъществяването на взаимодействие изцяло зависи от целесъобразния подход на индивидуалните материали и от способността на учениците да си служат с тях [22].

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В крайна сметка различните видове интерактивни методи поставят участниците в ситуация на постоянно обсъждане, дават възможност за изразяване на собствени мнения, предлагат наличието и използването на постоянна обратна връзка. Тези методи са твърде разнообразни по своя характер и се предопределят от качествено различното взаимодействие между учителя и учениците, от провеждането и развитието на интеракцията, от изградените умения за работа в екип. А обучението в екипи дава чудесна възможност за използването на различните видове интерактивни методи. По този начин учениците се учат да работят заедно, в екип, усвояват определени интерактивни умения и най-вече осъзнават собствените възможности и ценности. Активността и постоянството, в процеса на обучение, изграждат едно ново „активно учещо” се поколение [23, 24].

ЛИТЕРАТУРА

[1] Н. Вакрилов, М. Бечева. Развиване на компетенциите у учениците в резултат на прилагане на „Дебата“ като интерактивен метод на обучение по биология. 10-International scientific and applicative conference. The power of knowledge, International Journal стр. 343-346, 2016.

[2] Н.Вакрилов. М. Бечева. Модели на активно учене. Eight international scientific and applicative conference Knowledge – who and what, International Journal, стр. 63-67, 2016.

[3] Н. Вакрилов, М. Бечева, Н. Белчева. Интерактивни методи на обучение в педагогическата практика. Seventh international scientific and applicative conference Knowledge – who and what , International Journal, стр. 37-40, 2015.

[4] А. Кръстева. Иновации в училищното образование. Велико Търново 2004.

[5] Н. Ф. Талззина, Управление процесом усвояния знаний. М., МГУ, 343, 2009.

[6] Б. А. Бенедиктов,. Психология обучения и воспитания в вьюшей школе. Минск, 2008.

Twelfth International Scientific Conference
KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
31.3-2.4.2017, Vrnjacka Banja, Serbia

- [7] K. Popper . "Debate Program" -авторски колективИнтелектуалната игра Дебати - ръководство за учители и ученици , 2012.
- [8] Г. Пирьов. Педагогическа психология. Наука и изкуство, София 2003.
- [9] К. Н. Волков, Психологи о педагогических проблемах. Книга для учителя 2001.
- [10] М. Махмутов. Проблемное обучение. Просвещение, Москва 2000.
- [11] Т. В. Лаврентьева. Формирование способности к наглядному моделированию при ознакомлении с пространственными отношениями. Развитие познавательных способностей в процессе дошкольного воспитания 2003.
- [12] Т. Коларова, Гр. Ставрева. Дидактически технологии за формиране и развитие на рефлексия над действие „обобщение" в учебния процес. ПУ „П. Хилендарски", кн.2, том 35, стр. 59-70, 2003.
- [13] М. Андреев. Процесът на обучение. Дидактика. София, СУ „Св. Кл.Охридски“, 2009.
- [14] В. В. Брофман, Психологические особенности формирования модельных представлений в конструктивной деятельности старших дошкольников.-Возрастные особенности развития познавательных способностей в дошкольном детстве, стр 68-78, 2000.
- [15] Ал. Панайотов, Организация на експеримента по методика на обучението по биология. Народна просвета, София, 1999.
- [16] Гр. Ставрева, Учителят и ученикът - субекти на образованието и обучението. НТ, ПУИ „П. Хилендарски", кн. 2, том 42, 2005.
- [17] В. Й. Василев, Димова, Т. Коларова – Кънчева, Рефлексия и обучение. 1 част. Рефлексията – теория и практика. Пловдив, Макрос, 2005.
- [18] Д. Денев, Учебна дейност. Анубис. София, 2006.
- [19] Д. Цветков. Целите на образованието и възпитанието. София, Педагогика, , кн. 1, стр. 4 – 15, 1998.
- [20] Ал. Панайотов, Принос към проблема за интегративната същност на методиката на обучението по биология. София, 2001.
- [21] M. Becheva. Playing Games as an Interactive Environment for Education and Training. Eğitim ve öğretim için interaktif bir ortam olan oyun. 9th International Balkans Education and Science Conference, , стр. 281-284, Edirne, Turkey 2014.
- [22] F.H.Buttel. The treadmill of production: An appreciation, assessment and agenda for research. Organization and Environment, 17, 323-336, 2004.
- [23] Здр.Костова. Как да учим успешно. Иновации в обучението. Педагогика, София 1999.
- [24] J. Piaget. The origins of intelligence in Children. New York: International University Press. (Original work published 1989.)